

Generös förståelse eller konkurrerande kritik

För några år sedan började jag tänka att jag inte vill jobba vidare vid universitetet efter forskarutbildningen. Nu när jag har disputerat känner jag fortfarande inte för att stanna vid universitetet, trots att tillvaron utanför akademien är minst lika osäker som den prekära stipendieforskarvardagen. Varför?

En av de finaste beskrivningarna av det filosofiska tankearbetet jag känner till är **Ludwig Wittgensteins**. Han föreslog att filosofer borde hälsa varandra med ett: "ge dig tid!" Jag har sysslat med filosofi sedan år 2000. Under alla dessa år har jag uppskattat möjligheten att få ägna mig åt vingliga och småningom mognande funderingar och vindlande samtal (i seminarierummet och utanför) som sträcker sig över många år. Men filosofins slingrande vägar har på en och samma gång varit glädjefyllda och existentiellt oroande. Det här har dels att göra med den filosofiska verksamheten själv: att vara mitt inne i ett tankearbete som sträcker sig åt olika håll kan vara ångestladdat. Det kan vara mödosamt att acceptera att tänkande tar tid, att det inte finns en förutsägbar och metodiskt framåtskridande process att luta sig tillbaka på. De här två aspekterna av filosofin – glädjefyllt orienterande, förvirring – är i mitt eget liv invävda i livssammanhangen där tänkandet sker.

Men den trötthet som det filosofiska arbetet ofta är förbundet med – att tappa sugen emellanåt, att inte alltid orka göra en intellektuell ansträngning – glider nu in i en annorlunda trötthet. Stipendietiden har löpt ut för längesen. Jag känner pressen att producera, skriva klart, avsluta resonemanget. Vad jag gör börjar framträda i prestationens ljus. Filosofins orede gnager i mig på ett sätt som handlar allt mer om att baxa undan oron – den oro som tidigare kändes som själva *drivkraften* – och krångla fram ett oklanderligt resonemang. Det här verkar menligt på min lust att tänka och pröva mig fram. Istället för frimodig eftertänksamhet: utmattning och ett tomt huvud. I detta modstulna tillstånd blir det oklart för mig vad jag egentligen tyckt varit viktigt med att hålla på med filosofi: angelägenheten glider undan.

När någon frågat mig vad jag jobbar med har jag skrivat obekvämt på mig och mumlat något om forskning. Men hänger mitt beslut att söka mig bort från universitetet egentligen om en obekvämhets med att filosofi också kan vara ett *jobb*? Olika svårigheter rörs lätt ihop. Jag har ingen idé om att det skulle vara problematiskt i sig att syssla med filosofi "som yrke". De flesta av de finaste filosofitexterna jag läst är skrivna av akademiker verksamma vid ett universitet. Problemet: filosofin som ett jobb pressas in i livsformen "att göra akademisk karriär". En av sakerna som gör att jag vill söka mig bort från akademien är att jag själv inte klarar av att leva med den målsättning som alltmer börjat präglat universitetsfilosofin: alster i högt rankade tidskrifter ska produceras på löpande band och konferenspresentationer ska avverkas. Jag klarar inte av att hantera den oro som den filosofiska verksamheten i sig översköljer mig med när den trasslas in i kravet att genom stenhårt knog profilera sig på en global akademisk marknad och att pumpa upp ett gränslöst självförtroende. Ett självförtroende jag inte har, och egentligen, inte *vill* ha. Jag känner inte igen mig i bilden av den välformu-

lerade, CV-stinna och slipat karriärstrategiska akademikern som lyckas sälja sina projekt genom att berätta varför just hans projekt är unikt och innovativt. Framför allt: jag är rädd för att bli indragen i det här sättet att relatera till mig själv och andra människor, utan att själv förstå att det är just där jag hamnat. Det här sättet att förhålla sig är trots allt något tenderar att dyka upp på ett vardagligt sätt, mitt i pressen att hitta en dräglig inkomst och att stå ut med snuttarbete – mitt bland välmenande råd om hur man ska reda sig.

Mitt beslut bottnar till en viss del i en ovilja att verka i den allt mer kommersialiserade universitetsvärlden. Tänkande börjar handla om att konkurrera: fasta anställningar finns knappt, ett sexmånaders stipendium gratuleras som en lottovinst. Forskningen blir en vara att sälja, så att min fortsatta verksamhet hänger på att någon vill köpa min produkt, d.v.s. att någon vill finansiera mitt tankearbete. Mina tankar mäts mot andras, min kollega blir min konkurrent, eller en resurs, en del av ett nätverk som hela tiden förväntas expandera. Min förmåga att tänka, min förmåga att lyssna på andra i en generös anda, undergrävs när jag betraktar mig själv i konkurrensens ljus, när min dagliga verksamhet framstår som ett stapplande och ytterst ovisst försök att säkerställa ett ytterligare forskningsprojekt. Men stämmer det att universitetet är så präglad av konkurrens? Konkurrensen är på ett visst sätt tvingande; om du är forskare måste du förhålla dig till givna ekonomiska betingelser. Jag har under årens lopp upplevt att man stöttar varandra, men att det trots det finns saker som är tunga på grund av de här betingelserna: att själv vara den som lättat pustar ut efter att ha tilldelats stipendium, när kollegan inte får ett enda korvöre, eller tvärt om. Ruljangsens godtycklighet göder grumliga, underjordiska känslor. Ett konkurrerande förhållningssätt smyger sig in i den gemensamma oron för framtiden.

Ändå tror jag utan tvivel att det finns många strategier, former av solidaritet och motstånd: att tillsammans skapa en miljö som inte utgår från tvånget att göra mos av konkurrenter. Motståndet mot regeringens nedskärningspolitik är exempelvis hoppingivande. En del av utmaningen med att jobba akademiskt just nu består också, tror jag, i att kunna hantera det som framstår som externa ålägganden med en samlad, tålmodig beslutsamhet. Själv är jag dålig på att mobilisera den där lugna handlingskraften som förmår skilja mellan yttre åligganden och det egna engagemanget, även om jag kan se ett sådant lugn hos många akademiker som navigerar fram i den professionaliserade tillvaron med en sund tro på det egna projektet, eller som på något sätt lyckas hitta en tillvaro där ramarna för forskningen inte leder till tvivel som undergräver tänkandet. Sedan finns det naturligtvis också många som fortsätter jobba vid universitetet, trots tvivel och trots att många saker skaver.

Jag är inte säker på hur mitt filosofiska engagemang kommer att se ut i framtiden. Det kommer fortsättningsvis att vara viktigt att reflektera, läsa och samtala, men tiden får utvisa i vilken form det här kommer att ske. Klart är att det inte är lätt att undkomma konkurrens och bedömning, men jag hoppas på att hitta sammanhang som byggs kring generös förståelse, snarare än konkurrerande kritik.